

2. Звіти Міністерства фінансів України про виконання бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя станом на 1 січня 2011 року. Доступно з: Офіційного сайту Комітету Верховної Ради України з питань бюджету.

3. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика: монография / Под ред. И.А. Майбурова, Ю.Б. Иванова, А.И. Крисоватого. – К.: Кондор, 2011. – 352 с.

Дем'янишин В. Г.

д. е. н., професор кафедри фінансів

БЮДЖЕТНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ У СИСТЕМІ БЮДЖЕТНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВИ

Бюджетний механізм включає багато складових, серед яких особливе місце займає бюджетне прогнозування. За його допомогою можна аналізувати тенденції формування і використання бюджетних ресурсів країни, виявляти чинники, які впливають на показники бюджету, попереджувати негативні бюджетні явища, розробляти різні варіанти бюджету держави з метою досягнення стратегічних цілей розвитку суспільства.

В економічній літературі окремі питання бюджетного прогнозування досліджують такі вітчизняні вчені, як О. Василик [3], О. Даневич [4], А. Загородній [1], С. Мочерний [2], В. Опарін [5], К. Павлюк [3], В. Стоян [4], В. Федосов [5], С. Юрій [4] та інші. Українська фінансова наука сформулювала основні теоретичні підходи до цього виду прогнозування як системи наукових гіпотез, уявлень, передбачень і форм їх конкретизації щодо тенденцій і стратегічних напрямів розвитку бюджетних відносин, відповідних об'єктів та суб'єктів цих відносин.

Однак теоретичні розробки на практиці реалізуються вкрай незадовільно, що негативно відображається на якості управління соціально-економічними процесами, тенденціях та динаміці економічного і соціального розвитку суспільства. Наявність перерахованих та інших недоліків і проблем обумовили вибір теми дослідження та її актуальність.

Більшість вітчизняних науковців і практиків вважають, що прогнози окремих явищ і процесів формують у вигляді якісних характеристик, кількісних оцінок прогнозованих показників та ймовірностей їхнього досягнення. За термінами охоплення прогнози можуть бути короткотерміновими (до 3 років), середньотерміновими (3-5 років) і довготерміновими (5 і більше років). Процес складання прогнозів передуює розробленню планів і є вихідною базою планування.

В умовах ринкових трансформацій бюджетне прогнозування є дуже важливою складовою бюджетного планування як складного економічного явища. Саме бюджетні прогнози мають бути базовими при розробці завдань та показників бюджету на плановий рік, без яких не можливо забезпечити підпорядкування тактичних рішень стратегічним цілям розвитку суспільства.

Науково обґрунтовані бюджетні прогнози дають можливість розглянути способи практичної реалізації різних принципів бюджетної політики, взаємоузгодження об'єктивних та суб'єктивних, внутрішніх та зовнішніх чинників. Прогнозні показники можуть бути щорічною базою для розробки концепцій розвитку у плановому періоді при формуванні показників доходів і видатків бюджету держави.

Фінансовому апарату держави доцільно розробити наукову методику бюджетного прогнозування, яка була б зрозумілою та доступною для фахівців, котрі досліджують дану проблематику.

У результаті проведеного дослідження ми прийшли до наступних висновків.

Основною особливістю бюджетного прогнозування є чітко визначена сфера його застосування – бюджет і бюджетна система держави. Бюджетні прогнози, на нашу думку, мають охоплювати ті розподільчі процеси, які пов'язані з формуванням і використанням коштів бюджетного фонду держави, організацією міжбюджетних відносин та впливом бюджету на розвиток економіки, соціальної сфери та добробут його членів.

Ми вважаємо, що під терміном бюджетне прогнозування доцільно розуміти систему аргументованих наукових уявлень та пропозицій щодо найважливіших напрямів розвитку бюджету держави і бюджетної системи на перспективу.

Процес розробки бюджетних прогнозів, на нашу думку, має базуватись на ґрунтовному вивченні економічних законів та закономірностей розвитку економічних явищ і процесів виявляти ймовірні та альтернативні шляхи розвитку бюджету держави і бути основою для вибору і мотивації бюджетної політики.

Найскладнішою проблемою України є відсутність бюджетних прогнозів та стратегії соціально-економічного розвитку, бюджетної доктрини держави, внаслідок чого суспільству не відомі мета, до якої воно прямує, та шляхи її досягнення. Тому тактичні фінансові рішення, які приймають-

ся на різних рівнях управління, часто містять у собі протиріччя, є хаотичними, спонтанними, не взаємозв'язаними між собою. Саме така ситуація є причиною нестабільної бюджетної політики, результатом якої є нерівномірність розвитку економіки й соціальної сфери, хронічне відставання України від інших держав, особливо у галузі євростандартів. У зв'язку з цим належна організація бюджетного прогнозування з використанням сучасних технологій є одним із найважливіших завдань фінансового апарату держави.

Завдяки бюджетним прогнозам відкриваються перспективні можливості суспільства, у межах яких можуть бути поставлені реальні завдання та цілі, виявлені актуальні проблеми, котрі повинні враховуватися у процесі бюджетного планування.

У фінансовій теорії і практиці бюджетне прогнозування, на нашу думку, доцільно розглядати як безперервний процес, котрий базується на особливій методиці та вимагає систематичних уточнень, обумовлених нагромадженням практичних та формулюванням нових даних.

Серед сукупності методів найбільш прийнятними ми вважаємо генетичний, нормативний, інтуїтивний (експертної оцінки), економетричного моделювання, побудови імітаційних моделей, економіко-статистичного моделювання, написання сценарію тощо. Пропонуємо при розробці бюджетних прогнозів використовувати всі методи, при необхідності їх комбінуючи.

Недостатній рівень розвитку бюджетного прогнозування в Україні пов'язаний, у першу чергу, з відсутністю належного його законодавчого та нормативного забезпечення. У зв'язку з цим рекомендуємо до Бюджетного кодексу України внести доповнення стосовно запровадження й активного використання бюджетного прогнозування та реалізації його результатів у бюджетному процесі.

Список використаних джерел:

1. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 4-те видання, виправлене та доповнене. – К.: Т-во «Знання», КОО; Л.: Вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ. 2002. – 566 с.
2. Економічна енциклопедія: у 3 т. / [відп. ред. С. В. Мочерний та ін.]. – К.: Видавничий центр «Академія». – Т. 2. – 2001. – 848 с.
3. Василик О. Д. Бюджетна система України: підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
4. Юрій С. І. Казначейська система: підручник / С. І. Юрій, В. І. Стоян, О. С. Даневич. – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 818 с.

5. Бюджетний менеджмент: підручник / [В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.]; за заг. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.

Білоус І. І.

к. е. н., викладач кафедри фінансів

БІДНІСТЬ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Боротьба з бідністю завжди була актуальною темою. У 2010 році Європейський Союз офіційно відкрив Європейський рік боротьби з бідністю.

У світовій практиці застосовують різні концепції та підходи, які різняться між собою та мають інші кількісні та якісні методи дослідження бідності:

- абсолютна концепція – ґрунтується на чіткому встановленні мінімального рівня основних потреб, тобто фіксує межі бідності і встановлює систему індикаторів для аналізу рівня бідності;

- відносна концепція – анімує співвідношення показників добробуту з рівнем матеріального забезпечення, який переважає в країні, що перебуває і чіткій корелятивній залежності від дериваційних змін;

- суб'єктивна концепція – здійснюється на основі оцінок самих респондентів, який визначають межу бідності самостійно, стосовно своїх потреб [1, с. 18–50].

Варто відмітити, що в Україні критерії бідності згідно із даними Державного комітету статистики визначаються суб'єктивним методом: як свідчать результати, 84,5% українців вважають себе бідними. Згідно офіційного визначення межі бідності, як 75% медіанного рівня місячних витрат на одного дорослого, у 2009 році рівень бідності становив 26,4%, а рівень злиденності – 13%. За методикою ООН, міжнародною межею бідності визнано 17 дол. США для однієї особи на день або 510 дол. на місяць, відносна бідність в Україні становить усі 78% населення. Відповідно до світових граничних значень частка населення країни, яке живе за межею бідності, не повинна перевищувати 10%, стільки ж має бути і багатих.

Індекс співвідношення доходів між багатими та бідними громадянами – є об'єктивним макроекономічним показником, що характеризує не лише рівень життя в країні, баланс економічних інтересів та рівень соці-